

TARTALOM

Ábrajegyzék.....	12
Táblázatok jegyzéke.....	15
Bevezetés.....	19

I. FEJEZET

A DÉL-ALFÖLDI RÉGIÓ MÚLTJA, FEJLŐDÉSI PÁLYÁJA

1. A régészeti emlékek és a középkori múlt.....	23
2. Bővülő nyugat-európai élelmiszerexport és hanyatlás a Török Birodalom fennhatósága alatt.....	27
3. Az újratelepítés és újjáépítés időszaka, 1686–1848.....	29
4. A modernizáció első szakasza, 1849–1919.....	36
5. A mérsékelt fejlődés évtizedei, 1920–1944.....	45
6. Az újjáépítés és a szocialista felzárkózási kísérlet évtizedei, 1944–1989.....	54

II. FEJEZET

A TERMÉSZETI ERŐFORRÁSOK ÉS A KÖRNYEZET ÁLLAPOTA

1. A régió természeti környezete.....	70
1.1. Éghajlat.....	70
1.2. Talajok.....	72
1.3. Vizek.....	74
1.4. Ásványkincsek.....	75
1.5. Táj adottságok – természeti értékek – nemzeti parkok.....	75
1.6. Területfelhasználás, földhasznosítás.....	80
2. A környezet állapota – potenciális szennyező források.....	86
2.1. A levegőszennyeződés tendenciái.....	86
2.2. Szennyező források és szennyező anyagok.....	87
2.3. Zaj- és rezgésterhelés (városok).....	92
3. Vízgazdálkodás és vízminőség.....	94
3.1. A felszín alatti vizek hasznosításának jellemzői.....	94
3.2. Ivóvízminőség, ivóvízminőség-védelem.....	96
3.3. Felszíni vízkészlet-gazdálkodás.....	97
3.4. Vízminőség.....	98
4. Hulladékgazdálkodás.....	99
4.1. Hulladékkezelés (települési szilárd, folyékony, veszélyes).....	99
4.2. Hulladékelhelyezési problémák (illegális hulladéktelepek, előírásoknak nem megfelelő hulladéklerakók).....	102

4.3. A hulladékkezelés jelene és a jövőbeli feladatok	103
4.4. Szennyvízkezelés, -kezelés és tisztítás kérdései, a közműolló	106
5. Határon átnyúló természet- és környezetvédelmi együttműködések	108
6. A Dél-Alföld épített öröksége	111
6.1. Középkori építészeti emlékek.....	111
6.2. Templomépítészet a XVIII. századtól	113
6.3. Kastélyok a Dél-Alföldön.....	116
6.4. Polgári rendeltetésű műemlék épületek	118
6.4.1. Igazgatási épületek – megyeházák	118
6.4.2. Igazgatási épületek – városházák	119
6.4.3. Oktatási épületek	120
6.4.4. Kulturális épületek – színházak.....	121
6.4.5. Patinás szállodák	121
6.4.6. Városi paloták – pénzügyi paloták	122
6.5. Népi építészeti emlékek.....	123
6.5.1. Csongrád régi belvárosa	123
6.5.2. Gazdasági és agráripári épületek – malmok.....	123
6.5.3. Majorsági és uradalmi épületek.....	124
6.5.4. Mezőhegyesi Ménesbirtok	125
6.5.5. Hajósi pincefalu	125

III. FEJEZET TÁRSADALMI JELLEMZŐK A DÉL-ALFÖLDÖN

1. Népeség, demográfia	126
1.1. A népességszám változása.....	126
1.2. Korstruktúra és várható következményei	132
1.3. Nemzetiségi és vallási összetétel	135
2. Foglalkoztatás és munkanélküliség a régióban	137
2.1. A gazdasági aktivitás átalakulása – regionális sajátosságok.....	138
2.2. A munkanélküliség legfontosabb jellemzői a Dél-Alföldön	142
2.2.1. Női és férfi munkanélküliség	144
2.2.2. A munkaerőpiac strukturális mutatóinak hatása a munkanél- küliségre	146
2.2.3. Tartósan munka nélkül maradók és állást nem találó pálya- kezdők	146
2.3. Külföldiek a régió munkaerőpiacán	147
3. A lakossági jövedelmek és a fogyasztás alakulása a Dél-Alföldön.....	150
3.1. A jövedelmek alakulása.....	150
3.2. Fogyasztási sajátosságok a régióban	156

IV. FEJEZET
A DÉL-ALFÖLDI RÉGIÓ GAZDASÁGI JELLEMZŐI ÉS ELÉRHETŐSÉGE

1. Általános gazdasági jellemzők	162
1.1. Értéktermelés	162
1.1.1. Az értéktermelés alakulása, a GDP ágazati sajátosságai a régióban 1995–2007 között.....	162
1.1.2. A fajlagos nemzeti össztermék alakulása	163
1.1.3. Ágazati sajátosságok, a régió súlya a hozzáadottérték-termelésből ..	164
1.2. A beruházási aktivitás a Dél-Alföldön	169
1.2.1. A beruházások általános jellemzői a régióban	169
1.2.2. A beruházások megoszlása főbb csoportok szerint	172
1.2.3. A fajlagos beruházási aktivitás a rendszerváltás időszakában.....	173
1.2.4. Az ipari beruházások alakulása	174
1.2.5. A lakásépítés jellemzői a Dél-Alföldön	176
2. A régió gazdaságának ágazati szerkezete	179
2.1. A mezőgazdaság erőforrásai és infrastruktúrája.....	179
2.1.1. Árutermelésbe vont fontosabb növényi kultúrák	179
2.1.2. Árutermelésbe vont fontosabb haszonállatfajok	182
2.1.3. Technikai és emberi erőforrás	187
2.1.4. A mezőgazdaság tulajdoni, üzemi és termelési szerkezete	192
2.1.4.1. Tulajdonviszonyok.....	192
2.1.4.2. Üzemi viszonyok	192
2.1.5. Termelési viszonyok	194
2.1.5.1. Bács-Kiskun megye	194
2.1.5.2. Békés megye	195
2.1.5.3. Csongrád megye	197
2.1.6. Innováció és hungarikumok	198
2.1.7. A mezőgazdasági termelés jövedelemviszonyai és intézményei.....	200
2.1.7.1. Piaci és jövedelmi viszonyok.....	200
2.1.7.2. Intézményi viszonyok	201
2.2. A Dél-Alföld ipara.....	203
2.2.1. A rendszerváltás előtti kor öröksége – ágazati specializációk.....	204
2.2.2. Az ipar perspektívája a régió gazdaságában.....	207
2.2.3. Az ipari termelés főbb indikátorainak alakulása	209
2.2.4. Meghatározó és húzóágazatok az iparban, ipari szerkezetváltás	216
2.2.5. Az ipari versenyképesség alakulása	221
2.2.6. Az ipari megújulás esélyei a régióban.....	223
2.3. Az építőipar átalakulása a Dél-Alföldön	224
2.3.1. Vállalkozások az ágazatban	224
2.3.2. Építőipari foglalkoztatás	227
2.3.3. Az ágazat teljesítményének változása	230
2.4. A Dél-Alföld kereskedelmi szektora az átmenet időszakában.....	234
2.4.1. A tőke- és szervezeti koncentráció a régió kereskedelmében	240

2.4.2. Szerkezeti-térbeli átalakulás a kereskedelem szegmenseiben	245
2.5. A fejlett üzleti szolgáltatások strukturális sajátosságai és térszerkezete a régióban	249
2.5.1. A pénzügyi és üzleti szolgáltatások jelentősége a regionális fejlődésben	249
2.5.2. A szektor strukturális folyamatai és szerepe a térség gazdaságában	250
2.5.3. Az üzleti szolgáltatások térbelisége a Dél-Alföldön	261
2.6. A Dél-Alföld turizmusának fő jellemzői	263
2.6.1. A Dél-alföldi régió turizmusának alapjai, kínálata	263
2.6.2. Hazánk és a Dél-alföldi régió turisztikai térszerkezete	265
2.6.3. A Dél-alföldi régió turizmusa a számok tükrében	267
2.6.4. A fontosabb küldőpiacok	268
2.6.5. Fejlesztések a turizmus terén	269
2.6.6. A régió határ menti turisztikai kapcsolatai	270
2.6.7. Összegzés, jövőbeli perspektívák	273
3. A régió elérhetőségét szolgáló infrastrukturális rendszerek	273
3.1. A Dél-Alföld közlekedése	273
3.1.1. A Dél Alföld közlekedési adottságai, közlekedés-földrajzi helyzete	274
3.1.2. A Dél-Alföld közúthálózata	276
3.1.3. A Dél-Alföld közúti közlekedése	279
3.1.4. A Dél-Alföld vasúti közlekedése	281
3.1.5. Egyéb közlekedési ágak	283
3.1.6. A közlekedés fejlesztése	284
3.2. Az infokommunikációs infrastruktúra és használata a régióban	285
3.2.1. A vezeték nélküli távközlés helyzete	285
3.2.2. A mobilpiac helyzete a régióban	290
3.2.3. A kábeltelevíziós hálózatok	293
3.2.4. Az internetes ellátottság és technikai háttere	296

V. FEJEZET

HUMÁNELLÁTÓ-INTÉZMÉNYRENDSZEREKA DÉL-ALFÖLDÖN

1. Az oktatás-képzés dél-alföldi intézményrendszere	303
1.1. Közoktatási intézmények a Dél-Alföldön	303
1.1.1. Az óvodai intézményhálózat	303
1.1.2. Az általános iskolai intézményhálózat	306
1.1.3. A középfokú oktatási intézményhálózat	308
1.1.4. A szakiskolai hálózat	309
1.1.5. A szakközépiskolai oktatás	312
1.1.6. A gimnáziumi oktatás	314
1.2. Képzés, továbbképzés, átképzés	316

1.3. Felsőfokú oktatás-képzés a régióban	317
1.3.1. Általános helyzetkép	317
1.3.2. A régió felsőoktatási képzőhelyei	320
2. Kutatás-fejlesztés a régióban	323
2.1. A szféra átalakulása a rendszerváltozást követően	323
2.2. A K+F-szféra térszerkezetének alakulása	327
3. A dél-alföldi egészségügyi ellátás helyzete és intézményrendszere	330
3.1. Az egészségügy kihívásai és az egészségügyi reform hatásai a régióban ...	330
3.2. A Dél-Alföld egészségügyi ellátottsága	331
3.2.1. Az egészségügyi alapellátás a Dél-Alföldön	332
3.2.2. Az egészségügyi szakellátás a Dél-Alföldön	336
3.2.3. Sürgősségi egészségügyi ellátás a Dél-Alföldön	340
3.3. Egészségügyi központok a Dél-Alföldön	341
3.4. Összegzés	343
4. A szociális ellátás helyzete és intézményrendszere a Dél-alföldi régióban	343
4.1. A szociális intézményrendszer kiépülése a rendszerváltás utáni Magyarországon	343
4.2. A régió szociális helyzetét befolyásoló körülmények	344
4.2.1. A Dél-alföldi régió, mint az ország egyik „legidősebb” régiója	345
4.2.2. A Dél-alföldi régió lakosságának foglalkoztatási helyzete és kereseti viszonyai	346
4.3. Régióspecifikus társadalmi problémák és az ellátórendszer ezekre adott válaszai	347
4.3.1. A Dél-Alföld, mint tanyás régió	347
4.3.2. Gyermekszegénység, veszélyeztetettség	347
4.3.3. Devianciák a Dél-alföldi régióban	350
4.4. Összegzés	351

VI. FEJEZET ÖNKORMÁNYZATOK, PÁRTOK, CIVIL SZFÉRA

1. Az önkormányzati szféra, mint a terület- és településfejlesztés kulcsszereplője	352
1.1. Történeti áttekintés – az önkormányzatiság gyökerei és újjáéledése a rendszerváltás után	352
1.2. Az önkormányzatok finanszírozásának kérdései	354
1.3. Társulások, együttműködések, kistérségek az önkormányzati rendszerben	355
1.4. A hazai területfejlesztési támogatások és források fölhasználása	357
1.5. Az önkormányzatok forrásallokálási képessége – a fejlesztések forrásai	363
1.5.1. Az önkormányzatok aktivitása az Új Magyarország Fejlesztési Terv forrásainak fölhasználásában	367
1.5.2. Összegző értékelés	372

1.6. Az önkormányzati rendszer fenntarthatóságának kérdései.....	373
2. Pártok a Dél-Alföldön – politikai szociológiai körkép az átmenet éveiről.....	374
2.1. A parlamenti választások tanulságai.....	374
2.1.1. Az újrakezdés.....	374
2.1.2. A politikai inga első kilengése.....	377
2.1.3. A két politikai pólus alapjainak lerakása.....	379
2.1.4. Homo usion ↔ homo iusion? Konfliktusok vagy/és kompromisszumok – a 2002. évi választások.....	380
2.1.5. Stabilitás a pártrendszerben – a 2+2-es pártstruktúra megszilárdulása – a 2006-os választások.....	385
2.2. Az önkormányzati választások jellemzői.....	388
2.3. Protestszavazás – képviselők delegálása az Európai Parlamentbe 2005-ben.....	390
3. A civil szféra jellemzői a Dél-alföldi régióban.....	390
3.1. A civil társadalom rövid története.....	391
3.2. A nonprofit szféra alakulása a rendszerváltozás után.....	392
3.3. A civil szféra a számok tükrében.....	393
3.4. Civilek az Alföldön, aktivitásuk a Dél-Alföldön.....	394
3.5. Civilek a területfejlesztésben.....	396

VII. FEJEZET

TELEPÜLÉSÁLLOMÁNY, TELEPÜLÉSHÁLÓZAT, KISTÉRSÉGEK

1. A településállomány strukturális jellemzői, változási tendenciái.....	398
1.1. A települések száma, sűrűsége, nagyságrendi tagozódása.....	398
1.2. Urbanizáció – szuburbanizáció.....	400
2. Városok.....	408
2.1. Mezővárosi örökség.....	408
2.2. A városok hierarchiája, funkcionális jellemzői, kapcsolatai.....	411
3. Falvak a Dél-Alföldön.....	416
3.1. A faluállomány kialakulását meghatározó tényezők.....	416
3.2. A közelmúlt falusi változásai a Dél-Alföldön.....	421
3.3. Falutípusok a Dél-Alföldön.....	426
4. A tanya mint régiós típusos településforma.....	427
4.1. A Dél-Alföld tanyavilága a számok tükrében.....	428
4.2. Differenciálódó tanyavilág.....	433
4.3. A tanyai társadalom.....	433
4.4. A tanyai gazdálkodás.....	434
5. Kistérségek.....	436

VIII. FEJEZET
A TERÜLETFEJLESZTÉS ÉS TERÜLETI EGYÜTTMŰKÖDÉS
A DÉL-ALFÖLDÖN

1. Koncepcionálás, stratégiaalkotás és -megvalósítás	441
1.1. Az első fejlesztési dokumentumok elkészítése, 1999–2000	441
1.2. Felülvizsgálat és értékelés, 2002–2003	449
1.2.1. A Dél-alföldi régió relatív helyzetének változása	450
1.2.2. A területfejlesztés meglévő dokumentumainak illeszkedése az I. Nemzeti Fejlesztési Tervhez.....	452
1.2.3. A dokumentumok felülvizsgálata.....	452
1.3. Új területfejlesztési alapküldetések kidolgozása 2005–2006	453
2. Határ menti együttműködés a Dél-Alföld és a szomszédos államok határterületei között.....	461
2.1. A szimmetrikus határregió térkapcsolatai	461
2.1.1. Határforgalom	462
2.1.2. Az önkormányzati kapcsolatok	465
2.1.3. Gazdasági kapcsolatok	469
2.1.4. Határ menti üzleti iroda – ARBEK	470
2.1.5. Felsőoktatási kapcsolatok.....	471
2.2. A Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégió és annak szerepe a határ menti kapcsolatok fejlesztésében.....	472
2.2.1. A közös területfejlesztés lehetőségei.....	475
Irodalom.....	480
A kötet szerzői	497

ÁBRAJEGYZÉK

1. A Dél-Alföld városhálózata a XV. század végén	24
2. A régió etnikai viszonyai a XVIII. századi újratelepítés után	30
3. A régió városai és népesebb nagyközségei az 1840-es években	35
4. A Dél-Alföld fontosabb vasútvonalainak kiépítése az első világháborúig	37
5. Vállalatok a régió településein, 1910	44
6. Vállalatok a régió településein, 1930	52
7. A közép fokú és magasabb központi szerepkörű települések a Dél-Alföldön, 1975	66
8. A régió fontosabb bányászati és ipari telephelyei az 1980-as években	68
9. A Dél-alföldi régiót érintő természeti kistájak	71
10. A régió természetvédelmi területei	76
11. A régió szántó- és erdőterületeinek földrajzi megoszlása	81
12. A régió szántóterületeinek aranykorona szerinti megoszlása térségenként	82
13. Energetikai célra potenciálisan felhasználható szántóföldi kultúrák mellékterméshozamának fűtőértéke	85
14. Gázzal fűtött lakások aránya Magyarország egyes régióiban, illetve a Dél-alföldi régió kistérségeiben	87
15. A nitrozus gázok emissziója pontforrásokból	88
16. Szén-monoxid-emisszió pontforrásokból, 2002–2007	89
17. Nitrogén-dioxid-emisszió pontforrásokból, 2002–2007	90
18. Az ülededő por immisziójának tendenciái a régió megyeszékhelyein	91
19. A nitrogén-dioxid immisziójának tendenciái a régió megyeszékhelyein	92
20. A magyarországi régiók és a Dél-alföldi régió kistérségeinek közműöllő adatai, 2007	107
21. A magyarországi régiók és a Dél-alföldi régió kistérségeinek 100 km vízvezetékre jutó szennyvízhálózat hossza, 2007	107
22. Műemléki védetség alatt álló épületek és építmények megoszlása a Dél-Alföld településein, 2007	112
23. Műemléki védelem alatt álló kastély és kúria a Dél-Alföld településein, 2007	117
24. Műemléki védelem alatt álló gazdasági jellegű épületek a Dél-Alföldön, 2007	124
25. A népesség számának alakulása a Dél-Alföldön a népszámlálások tükrében, 1870–2001	127
26. A születési és a halálozási ráta, illetve a természetes szaporodás alakulása a Dél-alföldi régióban, 1990–2007	128
27. A vándorlási egyenleg alakulása a Dél-Alföldön, 1990–2007	130
28. A külterületen élő népesség aránya a Dél-Alföld kistérségeiben, 2001	132
29. Az öregedési index alakulása a Dél-Alföld kistérségeiben, 2007	134
30. A Dél-Alföld népességének korfája, 2007	135
31. Az aktivitási és a foglalkoztatási ráta alakulása, 1998–2007	140
32. A munkanélküliségi ráta alakulása, 1992–2007	143
33. A munkanélküliségi mutató alakulása a régió kistérségeiben, 2007	145

34. A vásárlóerő területi különbségei és változása az országos átlag százalékában, 1998–2008	155
35. A személyi jövedelemalap alakulása kistérségenként, 1997–2007	157
36. A személygépkocsi-állomány alakulása (gépkocsik ezer lakosra jutó száma), 1990–2007	160
37. A kereskedelmi centrumok hierarchiája a Dél-Alföldön, 2007	248
38. Az üzleti szolgáltató centrumok hierarchiája a Dél-Alföldön, 2007	262
39. A 10 ezernél több vendégéjszakát regisztráló dél-alföldi települések, 2007	266
40. Vendégek és vendégéjszakák számának alakulása a Dél-Alföldön, 1990–2007	268
41. A Dél-alföldi régió fő külföldi küldőpiacai a vendégéjszakák száma alapján, 1990–2007	269
42. A szomszédos országokból érkező vendégforgalom adatai, 1990–2007	271
43. DKMT Eurorégió	272
44. Koncessziós szolgáltatók Magyarországon, 2003	286
45. Pannon GSM mobil szélessávú lefedettségi térképe, 2008	292
46. „Triple play” szolgáltatást nyújtó települések, 2007	294
47. Kábeltelevíziós-hálózattal ellátott települések aránya, 2007	295
48. A szélessávúinternet-előfizetések száma régióként, 2004–2007	299
49. A szélessávú-előfizetések aránya a teljes lakosságon belül, 2007	300
50. Az xDSL-hálózatok kiépítettsége a Dél-Alföldön, 2005. augusztus	301
51. A szélessávúinternet-előfizetők aránya az országos átlaghoz viszonyítva a régió településein, 2007. június	302
52. Szakképző iskolákkal rendelkező települések elhelyezkedése a Dél-Alföldön, 2007	311
53. Magyarország és a Dél-alföldi régió felsőoktatási intézményei hallgatói létszámának alakulása, 1990–2007	318
54. A felsőoktatási karok számának változása a Dél-Alföldön, 1990–2008	319
55. Felsőoktatási képzőhelyek a Dél-alföldi régióban, 2007	321
56. Az egészségügyi alapellátás és a sürgősségi ellátás a Dél-Alföld kistérségeiben és településein	334
57. Az egészségügyi szakellátás a Dél-Alföldön	342
58. Az ezer 0–18 éves korúra jutó, gyermekjóléti szolgáltatást igénybevevők száma régióként, 2006	348
59. Az ezer 10–18 éves korúra jutó veszélyeztetettség és a tízezer 0–18 éves korúra jutó védelembe vettek száma, 2006	349
60. A családsegítő szolgáltatást biztosító települések száma régióként, 2006	350
61. Az összes támogatás ágazati-célonkénti megoszlása a Dél-Alföldön, 1996–2008	361
62. A hazai területfejlesztési támogatások, források ezer főre jutó összege a Dél-alföldi régió kistérségeiben, 1996–2008	362
63. A Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) támogatásainak ezer főre jutó összege a Dél-alföldi régió kistérségeiben	364

64. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) támogatásainak ezer főre jutó összege a Dél-alföldi régióban vagy a Dél-alföldi régió településein, 2007	369
65. A 2002. évi parlamenti választások első fordulójának részvételi arányai országgyűlési választóközrzetek szerint	383
66. A 2002. évi parlamenti választások második fordulójának részvételi arányai országgyűlési választóközrzetek szerint	383
67. A 2002. évi parlamenti választások első fordulójában „elkelt” választóközrzetek	384
68. A 2002. évi parlamenti választások második fordulójának eredményei országgyűlési választóközrzetek szerint	384
69. A 2006. évi parlamenti választások első fordulójának részvételi arányai országgyűlési választóközrzetek szerint	385
70. A 2006. évi parlamenti választások második fordulójának részvételi arányai országgyűlési választóközrzetek szerint	386
71. A 2006. évi parlamenti választások első fordulójában „elkelt” választóközrzetek	386
72. A 2006. évi parlamenti választások második fordulójának eredményei országgyűlési választóközrzetek szerint	387
73. A települések nagyságrendi tagozódása a Dél-Alföldön, 2007	401
74. A dél-alföldi városok városá nyilvánításának időpontjai, népességszáma és mezővárosi múltja	402
75. A népességszám változásának típusai községenként, 1990–2001	404
76. A népességszám változásának típusai községenként, 2002–2007	406
77. A dél-alföldi városok komplex típusai	412
78. A Dél-Alföld országon belüli város- és térségközi kapcsolatrendszerének fejlesztési lehetőségei	417
79. A dél-alföldi települések funkcionális ellátottságának minősítése összevont mutatók alapján, 2005	423
80. A Dél-Alföld településeinek külterületi lakossága, 1980	430
81. A Dél-Alföld településeinek külterületi lakossága, 1990	431
82. A Dél-Alföld településeinek külterületi lakossága, 2001	432
83. Kistérségek és 1994 óta kistérséget váltó települések a Dél-Alföldön, 2007	437
84. A kistérségek átlagos fejlettsége, 2007	439
85. A dél-alföldi kistérségek átlagos fejlettsége, 2007	440
86. A fejlesztési koncepció célpiramisa és a fejlesztési elvek	445
87. Régiófejlesztési prioritások és irányok a Dél-Alföldön	446
88. A megújított régiós stratégia célfája	454
89. A fejlesztési prioritások és programok, illetve kapcsolódási pontjaik	455
90. A régiófejlesztés elvi modellje a Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégióban	475

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. Művelési ágbeli változások a Dél-alföldi régióban, 1895–1980	40
2. A dél-alföldi városi funkciójú települések rangsora pénzügyi tevékenységük alapján 1910	43
3. A dél-alföldi városok banki és takarékpénztári vagyongazdálkodói, 1930	49
4. A Dél-alföldi régió néhány megyéjének és törvényhatósági jogú városának foglalkozási szerkezete, 1930	50
5. A Dél-alföldi régió aktív keresőinek foglalkozási szerkezete, 1941–1980	53
6. Kisebbségek a Dél-alföldi régióban, 1941–1980	56
7. A régió népességszámának változása, 1949–1980	58
8. A Dél-alföldi régió részesedése az ország néhány mezőgazdasági termékéből, 1980	62
9. Az ipari beruházások alakulása a Dél-alföldi régióban, 1958–1983	64
10. A Dél-alföldi régió ipari szerkezetének alakulása, 1958–1983	64
11. A régió ipari foglalkoztatottjainak megoszlása ágazatok szerint, 1983	65
12. A régió települései lakónépességnek megoszlása központi szerepkörök szerint, 1975	67
13. A talajkörzetek területi részesedése a Dél-Alföldön	73
14. A Kiskunsági Nemzeti Park védett természeti területei	78
15. A Körös–Maros Nemzeti Park védett természeti területei	79
16. A vizsgált vidéki utak mellett mért zajkibocsátás	93
17. A keletkezett hulladék mennyisége régióként és hulladék-főcsoportonként, 2007	100
18. Jelentősebb nemzetiségek és kisebbségek a Dél-Alföldön	136
19. A háztartási jövedelmi különbségek régióként	152
20. A háztartási jövedelmek összetételének változása	153
21. Az adózott jövedelmek (szja-alap) térbeli különbségeinek alakulása	154
22. A háztartások fogyasztási struktúrája a Dél-Alföldön és két „modell-regióban”	158
23. A fajlagos megyei GDP alakulása az országos átlag százalékában, 1995–2007	165
24. A nemzetgazdasági ágazatok súlya a megyei és országos GDP-ből, 2007	166
25. A dél-alföldi megyék súlya az országos ágazati GDP-ből, 2007	167
26. A beruházások nagysága nemzetgazdasági ágazatok és megyék szerint, 2007	170
27. A régió lakásépítési jellemzői, 1990–2007	178
28. Egyéni gazdálkodók termőföld-hasznosítása kistérségenként, 2004	181
29. Gazdasági szervezetek termőföld-hasznosítása kistérségenként, 2004	183
30. A kistérségi egyéni gazdálkodók haszonállat-állományának részesedése a régiós összesítésből, 2004	185
31. A kistérségi gazdasági szervezetek haszonállat-állományának részesedése a régiós összesítésből, 2004	186
32. Néhány technikai erőforrás, bevételi és jövedelmi helyzet a régió kistérségeiben az ezredfordulót követően	188

33. Az FVM AKI reprezentatív minta alapján készített régiós és országos gazdaságossági statisztikája, 2003	190
34. Az FVM AKI reprezentatív minta alapján készített régiós és országos gazdaságossági statisztikája, 2007	191
35. Ipari termelés alakulása és megoszlása megyénként, 1997–2007	212
36. Fajlagos ipari termelés értéke és szintje megyénként, 1997–2007	215
37. Az ipar ágazati szerkezete (értékesítés, székhely szerint), 1996–2007	217
38. Az ipar ágazati szerkezete (foglalkoztatás/fő), 1996–2007	219
39. A megyei székhelyű építőipar vállalkozásai gazdálkodási forma szerint, 1996–2007	228
40. A régió működő építőipari vállalkozásai létszám-kategória szerint, 2003, 2007	229
41. A régió építőiparának teljesítményváltozása a kivitelezés helye szerint, 1992–2007	231
42. A régió építőiparának teljesítménye a kivitelező székhelye szerint, 1992–2007	235
43. A kereskedelemben működő vállalkozások számának alakulása, 1997–2003	238
44. A bruttó nemzeti termék alakulása a „G”-szektorban, 1996–2007	241
45. A beruházások alakulása a „G”-szektorban, 2001–2007	243
46. A rendszerváltás után megjelent új kereskedelmi formák térbeli terjedése, 2007	244
47. A kiskereskedelmi üzletek számának alakulása, 1997–2003	245
48. A „J”- és a „K”-szektorban előállított GDP alakulása, 1996–2007	252
49. A „K”-szektorban működő vállalkozások számának alakulása, 1996–2003	253
50. A külföldi tőke szerepe a „J”- és a „K”-szektorban, 2007	255
51. A foglalkoztatottak számának alakulása a pénzügyi és üzleti szolgáltatásokban, 1990–2001	257
52. A szolgáltatók (társas vállalkozások) számának alakulása néhány kiemelt tevékenységi csoportban, 2001–2005	259
53. A stratégiai vállalati döntéseket megalapozó szolgáltatásokat nyújtó társas vállalkozások száma, 2007	260
54. Az üzleti szolgáltatásokat nyújtó („K”-szektorban működő) vállalkozások számának alakulása, 1999–2003	264
55. Vendégek és vendégéjszakák száma a Dél-alföldi régióban, 1990–2007	267
56. Magyarország régióinak főútsűrűsége, 2007	276
57. A 2006-ban megszüntetett vasúti mellékvonalak a régióban	282
58. A vezetékes fővonalaszám alakulása a Dél-alföldi régióban, 1990–2007	287
59. Távbeszélő fővonalak ezer lakosra jutó száma megyénként, 1990–2007	288
60. Száz háztartásra jutó mobiltelefonok száma régióként, 1996–2007	293
61. Az internet-előfizetések száma a kapcsolat típusa szerint, 2004–2007	297
62. Az óvodai nevelés néhány jellemző régiós alapadata, 1989–2008	304
63. A dél-alföldi óvodák fenntartói szerkezete 2007/2008-as tanévben	305
64. Az általános iskolai tanulók számának változása a Dél-alföldi régióban, 1990–2007	306

---

65. A dél-alföldi általános iskolák intézményi jellemzői, 1990–2008	307
66. A régiós általános iskolai feladatellátási helyek száma a fenntartók szerint, 2007/2008	308
67. A középiskolai intézményhálózat jellemző adatai a Dél-Alföldön, 1990–2008	309
68. A szakközépiskolai tanulók számának alakulása a Dél-Alföldön, 1990–2008	313
69. A szakközépiskolai feladatellátási helyek és osztályok számának alakulása, 1990–2008	313
70. A gimnáziumi osztályok és a tanulók számának változása a Dél-Alföldön, 1990–2008	315
71. A kutató- és fejlesztőhelyek számának változása a régióban, 1994–2007	325
72. A teljes munkaidejű K+F-foglalkoztatottak létszámváltozása, 1994–2007	325
73. A K+F-szférában dolgozók száma és aránya az összes alkalmazásban állóhoz viszonyítva, 2007	326
74. A K+F-ráfordítás alakulása a Dél-Alföldön, 1994–2007	327
75. Az egészségügyi alapellátás és a járóbeteg-szakellátás néhány mutatója a Dél-Alföldön országos és regionális összehasonlításban	333
76. A fekvőbeteg-, a gondozóintézeti és a sürgősségi ellátás néhány mutatója a Dél-Alföldön országos és regionális összehasonlításban	338
77. Korösszetétel, eltartottsági ráta, öregedési index a magyarországi régiókban, 2007. január 1.	345
78. Foglalkoztatottság, bruttó hazai termék, személyi jövedelemadó régióként, 2006	346
79. Az öngyilkosságok alakulása a Dél-Alföldön megyék szerint, 1991–2007	351
80. Az önkormányzatok által igénybe vehető területfejlesztési támogatások (előirányzatok) döntési szintjei, 1996–2008	358
81. A fejlesztési támogatások régiók közötti megoszlása, 1996–2008	359
82. A támogatások területi és célonkénti megoszlása a Dél-Alföldön, 1996–2008	360
83. A Dél-alföldi régió önkormányzatainak projektadatai az AVOP-ban, 2004–2006	365
84. A Dél-alföldi régió önkormányzatainak projektadatai a HEFOP-ban, 2004–2006	367
85. A Dél-alföldi régió önkormányzatainak projektadatai a ROP-ban, 2004–2006	368
86. A Dél-alföldi régió önkormányzatainak projektadatai a KEOP-ban, 2004–2006	370
87. A Dél-alföldi régió önkormányzatainak projektadatai a DAOP-ban, 2004–2006	372
88. A leadott érvényes szavazatok száma a magyarországi parlamenti választásokon, 1990–2006	382
89. A nonprofit szervezetek megyénkénti alakulása a Dél-alföldi régióban, 2004	395
90. Terület, népsűrűség, településhálózat, 2008. január 1.	399
91. A települések nagyságrendi tagozódásának változásai a Dél-Alföldön	401
92. A települések népességszáma népességnagyságrend-kategóriák szerint, 2008	402

---

93. A régió települései infrastrukturális és intézményi ellátottságnak minősítése, illetve annak változása, 1990–2005	424
94. A társadalmi dinamika és változásai 1990–2001 között a Dél-Alföld településein	425
95. Pályázati lehetőségek és forrásallokáció a DAOP-ban, 2007–2008	459
96. A dél-alföldi határátjárók jellege	464
97. A magyar–román és magyar–szerb határtérség testvértelepülései	466
98. A DKMT Eurorégióhoz tartozó közigazgatási egységek országonként	472
99. A PHARE CBC általi támogatás ágazati bontásban	477
100. Az INTERREG IIIA „Magyarország–Románia–Szerbia és Crna Gora Szomszédsági Program” általi támogatási keretek ágazati bontása (A magyarországi kedvezményezettek)	478